

Mis on baptistlik baptistide teoloogilises hariduses?

Eelmisel suvel (2018) pidasin Baptisti Maailmaliidu (BWA) konverentsil Zürichis ettekande „What is Baptist in Baptist Theological Education.“ Olen osa BWA teoloogilise hariduse komiteest, mille liikmetega me koos sellele küsimusele vastust otsisime. Pool aastat hiljem sai sellest teadusartikkel ajakirja „Journal of European Baptist Studies“ (ilmub kevadel 2019). Alljärgnev on lühendatud kokkuvõtte neist mõtetest.

Pealkirjas esitatud küsimust ajendas küsima kolme konfessionaalse kooli olemasolu väikeses ja usuleiges Eestis. **Kas meil on EKB Liiduna oma kooli vaja ja kui, siis miks?**

Milline on baptistlik teoloogia?

EKB Liidu kui ühendliidu kõige tugevam telg on baptistlik. Aga – kas on olemas baptistlikku teoloogiat? Tänapäeva üks tunnustatumaid baptisti teolooge Paul Fiddes kirjutab: „kui on olemas baptistlik viis olla kogudus, siis peab olema ja baptistlik viis teha teoloogiat“.

Brian Haymes usub, et **teoloogia-tegemise meetodi puhul võib eristada baptistlikku kombinatsiooni** neljast tunnusest. Need on juurdunud eklesioloogiasse ehk sellesse, kuidas me oleme kogudus ja sellest mõtleme. Haymesi järgi on need neli tunnust

1. pidev uuenemine,
2. piiblliloo loominguline väljaelamine,
3. lahke pluralism,
4. kollegiaalne koostöö teoloogide ja nn tavaliste koguduseliikmete vahel.

Vaatame neid korra järgemööda. Haymes kirjeldab pidevat uuenemist kui protsessi, milles iga põlvkond töötab värskest teoloogia kui praktika refleksiooniga. Ta täpsustab: „Kusjuures ei piisa küsimusest „Kuidas viia hea sõnum inimesteni?“. Jätkuvalt tuleb küsida ka seda, mis on Jumala hea sõnumi olemus.“ Teine tunnus, piiblliloo loominguline väljaelamine tähendab jüngriks-olemise protsessi, milles muututakse Jumala Sõna ja Vaimu mõjul Jeesuse sarnaseks. Nii saab Piibli lugu ikka ja uuesti nähtavaks läbi kristlaste elude. Kolmas tunnus, lahke pluralism lähtub arusaamast, et kõik meie teoloogilised lähenemised on poolikud, sest ainus lõplik autoriteet taevast ja maa peal on Jumalal endal. Temale kuulub viimane sõna, tema on me arusaamade mõõdupuu. Seepärast ei suuda me Jumalat kunagi lõpuni mõista ega ammendavalt ära seletada.

Viimaks tuleb Steve Holmes meelde, et teoloog on aruandekohuslik Jumala kogudusele. Loomes oma arusaamist praktika ja selle kirjelduse, diskussiooni ja ühiste otsingute kaudu. „Teoloogia tuleb anda kogudustele tagasi, sest see kuulub neile... Jah, teaduslikku refleksiooni on vaja, aga see pole koguduse suhtes ülemuslik.“ Fiddes kutsus teoloogiat „kõrgkultuuriks“, milles harjutatakse pika protsessi jooksul mõtlemist, keelekasutust ja visuaalset analüüsi. Aga seda tuleb pidevalt seostada koguduse argipäevaga.

Nii et baptistlik teoloogia-tegemise meetod on olemas ja ülal isegi nelja tunnusega kirjeldatud. **Aga kas on ka baptistlikku teoloogiat sisulises mõttes?** Fiddes argumenteerib, et kuigi baptistid on olnud ettevaatlikud sisu eristamisega suuremast kristlikust traditsioonist, tõuseb siiski üks teema esile. See on „leping“ (*covenant*). Leping iseloomustab nii Jumala ja inimeste kui inimeste omavahelist suhet usulises kogukonnas. Viimane on vastastikku sõltuv, mitte domineeriv suhe.

Nigel G. Wright selgitab: “kogudus on kogukond, suhtes olevate inimeste osaduskond. See on inspireeritud Isa, Poja ja Püha Vaimu omavahelisest osadusest. Samal ajal kui inimeste kogukond on suhtes omavahel, on nad ka suhtes Jumalaga, osaledes nii võrdsel alusel Jumala elus.” Need mõttekäigud viivad meid jälle tagasi koguduse mudeli juurde. Baptistliku teoloogia meetodi ja sisu eripära on eelkõige selles, kuidas me näeme kogudust ja selle toimimist.

Kuidas mõjutab baptistlik teoloogia teoloogilist haridust?

Artikli alguses nimetatud Baptisti Maailmaliidu konverentsil küsisime baptistlikelt teoloogidelt ja õppejõududelt, **milline peab nende meelest olema baptistlik teoloogiline haridus**. Nad nimetasid järgmisi tunnuseid:

- elu ja õpetuse läbipõimitus, integriteet
- kõigi usklite „teoloogiks-olemine“
- esmane ja olulisem teoloogia on see, mida tehakse kohalikus koguduses. Teoloogiline haridus, mis koguduslikke praktikaid analüüsib, on oma olemuselt teisejärguline
- ühises otsingus ja dialoogis Jumala tahte otsimine
- alandlikkus ja teadmine, et “Jumalal on alati rohkem valgust ja tõe”
- teeniv meelsus, teiste võimestamine
- loomingulisus

Euroopa baptistiseminaride teoloogiaõppejõud kogunevad ühingus nimega CEBTS (Concortium of European Baptist Theological School). Nad kogunesid selsamal suvel Viinis ja nimetasid terve hulga **tunnuseid, mida nad loodavad nähe teoloogilise kooli lõpetajas**:

- Armastus Jumala ja koguduse vastu
- Hermeneutiline kompetentsus
- Iseenda ja oma usutraditsiooni tundmine
- Erinevate arusaamade mõistmine, võime muuta perspektiivi ja vaadata teise inimese silmadega
- Juhtimisvõimekus
- Jüngerlus
- Armastus õppimise vastu, õpioskused
- Iseloomult alandlik ja uudishimulik

Neid kahte ühiselt kokkupandud loetelu kokku pannes ja baptistliku teoloogia tunnustega võrreldes sain viis baptistlikku teoloogilise hariduse tunnust.

- Baptistlikku teoloogilist haridust mõjutab eelkõige eklesioloogia – õpetus kogudusest. Kuna baptistlik eklesioloogia eristab nii teoloogia meetodit kui sisu, on ka baptistliku teoloogilise hariduse eesmärk ja meetodid osaliselt teistsugused kui teistes teoloogilistes õppeasutustes
- Isiklik usk ja selle väljaelamine on teoloogiaõpingute oluliseks eesmärgiks
- Kahe olulise ja eristuva distsipliinina nimetati Piibli hermeneutikat ja oma usutraditsiooni konteksti tundmist
- Pidev avatus ja parimate arusaamade otsimine igas uues põlvkonnas on pigem norm kui erand
- Baptistlik teoloogiline haridus on alati missionaalse iseloomuga.

Artikli alguses esitatud küsimus: kas meil on EKB Liiduna oma kooli vaja, sai vastatud jaatavalt. Põhjuseks see, et meie arusaam kogudusest ja selle toimimisest on eristuv nii luterlastest kui metodistidest, kelle õppeasutused Eestis samuti toimivad. Ja kui eklesioloogia on teistsugune, peab ka teoloogiline haridus olema sellele vastav ja seega teistsugune.

Ühtlasi on artiklis ka väljakutse ja kasvuruum muuta Kõrgemas Usuteaduslikus Seminaris antav teoloogiline haridus võimalikult truuks teoloogiale, mida me oma kogudustes välja elame ja oma koolis õpetame. Aidaku meid selleks Jumal.